

Karkeloita suviyössä

TEUVO V. RIIKONEN:
Juhannusjuna – 13 tuntia Helsingistä Rovaniemelle. Väylä 2013.

Joku sai päähänsä hullun idean: matkustetaan juhannusyönä halki Suomen Helsingistä Rovaniemelle ja näytetään koko matka televisiossa maailmalle. Varmasti joku toinen kysyi, eikö ihmisillä ole juhannuksena muka muuta tekemistä kuin istua koko yö television äärellä. Ehkä on, mutta mikäpä enää hullun päätä kääntäisi.

Syntyi *Juhannusjuna*, josta tuli YLE:n ja keskieurooppalaisen ARTE-kulttuurikanavan yhteishanke. Ohjelma keräsi suuren yleisön Suomessa, ja sitä seurattiin myös ainakin Saksassa, Ranskassa ja Norjassa.

Hulluja tuntuu riittävän joka junaan; tämänkin kyytiin pyrki tavallisten maksavien asiakkaiden lisäksi 1 296 henkilöä, joista 32 kutsuttiin lopulta mukaan osallistumaan ohjelmaan. Savonlinnalainen tietokirjailija **Teuvo V. Riikonen** oli yksi heistä.

Millaisen kuvan *Juhannusjuna* meistä ja Suomesta sitten antaa? Riikosen silmin nähtynä ensimmäinen hätkähdyttävä havainto on, kuinka eri tavoin pääkaupunkiseutu ja muu Suomi suhtautuvat tapahtumaan. Monella pienelläkin paikkakunnalla muutamaksi minuutiksi pysähtyvä juna otettiin vastaan suurin karkeloin, kun taas Pasilassa ja Tikkurilassa junan ohi-

tus huomioitiin varsin vaatimattomasti.

Mitä pidemmälle pohjoseen juna ehtii, sitä reippaammaksi meno käy. Suomalaiset suviyössä ovat varsin kirjava kansa. Aamuyön tuntien tunnelma lienee välittynyt televisiokatsojillekin melkoisen hämmentävänä. Mustiin pukeutuneen mieskuoro Huutajien tuikea tervehdys kello 5.15 Oulun asemalla sekä pappamopojen ja vanhojen traktoreiden kokoontumisajot Kemin asemalla puoli seitsemältä aamulla ovat tehneet ainakin kirjoittajaan suuren vaikutuksen.

Riikosen teosta voisi luonnehtia reality-kirjaksi. Kirjaan dokumentoitua keskustelua junassa, anekdootteja kansamatkustajista ja asemilla tavatuista ihmisistä sekä kuvauksia kansanjuhlista, joita järjestettiin runsaasti eri asemilla matkan varrella. Syvyyttä hetken vaikutelmiin kirjailija hakee intertekstuaalisuudella rautateihin liittyvien klassikkoromaanien ja **Seppo Zetterbergin** kirjoittaman VR:n historiikin kanssa. Lopputulos on päiväkirjatyypinen tietokirja, joka ei koreile kaunokirjallisella tyyllillä vaan pyrkii toteamaan asiat subjektiivisesti sellaisena, jona kirjoittaja ne matkallaan koki. ♦

TIMO TOSSAVAINEN

Lapin kuumeen kourissa

KALEVI LEPPÄNEN:
Lapinhullu. Tarinoita Lappiin rakastuneista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2014.

Mitä yhteistä on presidentti **Urho Kekkonella**, viisunikari **Juha Vainiolla**, kirjailija **Jrjö Kokolla** ja näyttelijä **Kai Lehtisellä**? Heitä kaikkia riivaa tai riivasi jonkinasteinen lapinhulluus, väittää aihetta ruotivassa kirjassaan tietokirjailija **Kalevi Leppänen**.

Kirjoittaja pohtii teoksessaan lapinhullun määritelmää lähinnä diagnoosin saaneiden henkilöiden tarinoiden kautta. Lappiin hullaantuneita löytyy yhtä lailla taiteilijoista, maakunnan mahtimiehistä ja vallanpitäjistä kuin varhaisista retkeilijöistä ja muista matkalaisista.

Muutamassa Leppäsen esitelmässä tapauksessa pohjoinen on tarjonnut myös pakopaikan. Esimerkiksi myyttinen Petronella vältteli viranomaisia Lemmenjoen kultamailla useita viikkoja.

Petronella on kirjassa kuitenkin harvinaisuus, sillä naisia muuten mainitaan vähänlaisesti. **Eeva Kilpi** ja hänen miehensä Lappi-kuvaa tuulettava kirjansa Lapikkaita esitellään useamman sivun laajuisesti, samoin retkeilyn ja tunturihiihdon pioneeri **Kaarina Kari** sekä saksalainen kirjailija ja valokuvaaja **Lieselotte Kattwinkel**. Itäkairan prinsessana tunnettu vaeltaja **Sirkka Ikonen** sen sijaan ohitetaan yllättävänkin nopeasti, mitä harmitelin ja ihmettelin kovasti.

Lapinhullun stereotyyppiseksi muotokuvaksi piirrettykin itsensä fyysisestä haastamisesta ja luonnossa liikkumisesta pitävä, ehkä kalastava mies, jota hiki, hyttys-

tai vaihtuvat säätilat eivät häiritse. Erätaiteisen tunturisuden vastakohdaksi hahmotellaan hotellilakanoihin yöksi hakeutuva päiväretkelijä tai laskettelukeskusten menopaikoissa rellestävä massamatkailija.

Raja-aitojen pystyttely vanhan liiton eränkävijöiden – tosi-lapinhullujen – ja ehkä auton ikkunasta maisemia ihailevien muka-lapinhullujen väliin on oikeastaan

aika surullista. Kirjoittaja pohtiikin, että rajan on syytä liudentua, muuten lapinhulluus kiihtuu vähitellen pois. Lapin luonnosta ja omin-

takeisesta elämänmenosta täytyy saada nauttia eri tavoilla. On parempi tehdä puolipäivävaellus kuin jättää vaeltamatta kokonaan.

Lapinhullu on sujuvasti, rennon jutustelevalle otteella kirjoitettu, mutta hiukan hajanainen teos. Historiakin havisee minun makuuni hiukan liikaa. Olisiko jonkun menneisyyden lapinkävijän esittelyn voinut pudottaa pois ja ottaa tilalle nuoremman polven kokemuksia?

Kuvitusta kirjassa ei ole ollenkaan. Etukäteen ajattelin, ettei kuvattomuus haittaa, sillä teksti kylä laittaa päänsisäiset Lappi-kuvat liikkeelle. Näin osin kävikin, mutta loppuen lopuksi esimerkiksi luonnonkuvausta kirjassa oli sangen vähän. En yhtään kaivannut matkailumainosten kaltaisia koreita kuvia, mutta esimerkiksi henkilökuvat tekstissä esitellyistä ihmisistä olisivat olleet paikallaan. ♦

MARJO JÄÄSKÄ

Aamuyön tuntien tunnelma lienee välittynyt televisiokatsojillekin melkoisen hämmentävänä.

Historiakin havisee hiukan liikaa.